

A megfelelő időpont

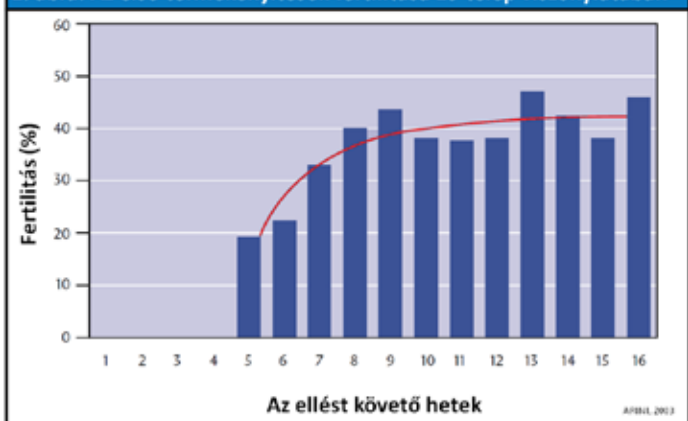
Kranjec Ferenc

állatorvos, szaporodásbiológiai szaktanácsadó
ReproVET Szarvasmarha Szaporodásbiológiai Szolgálat

Tisztelt Olvasó! Jó néhány dologról ejtettünk már szót ennek a rovatnak a hasábjain, mire elkövetkezett a megfelelő időpont az ellés utáni első termékenyítésről beszélni. Véleményem szerint ez a téma a tejelő tehenészetek reprodukciós teljesítményének egyik legmeghatározóbb tényezője, ennek megfelelően leggyakoribb hibaforrása. Köztudottan ugyanis ilyenkor (a tranzíciós időszakban), kumulálódik a legtöbb szaporodásbiológiai zavart okozó tényező (zsírmobilizáció/ketózis, energiahiány, karbamid túlsúly, karotin hiány, involúciós zavarok stb.) Mindezek a hatások klinikailag az ivarzási tünetek gyengülésében/elmaradásában, illetve számos esetben acikliában nyilvánulnak meg, ráadásul a mégis termékenyítésre kerülő állatok gyenge fogamzó képességét okozhatják.

Az első termékenyítések megtervezése tekintetében alapvetően két, egymással ellentétesen ható szempontot kell szem előtt tartanunk. Az egyik a lehetséges acikliás, diszcikliás egyedek kiszűrése, kezelése, megfelelő ciklusuk kialakítása, illetve ezzel összefüggésben a megfelelő önkéntes várakozási idő (ÖVI) megállapítása. A másik pedig ugyanakkor a megfelelő termékenyítés-szám biztosítása, a mielőbbi újravemhesülés és rövid szervízperiódus érdekében. Azaz ilyenkor nem csak a tehen táncol egy penge élén, hanem az inszeminátor is...

1. ábra: Az első termékenyítések fertilitása 19 telep viszonylatában

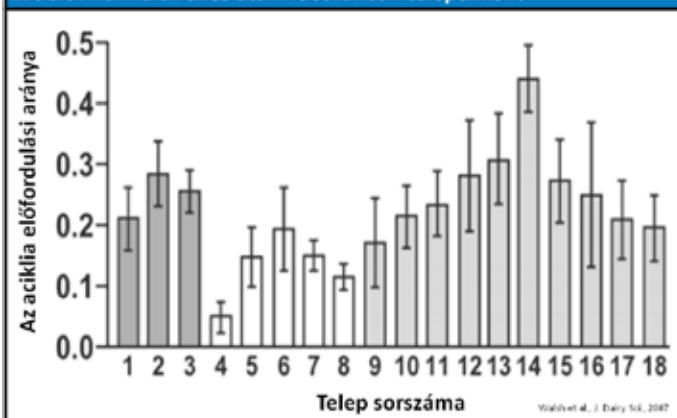

Manapság még hazánkban is nem ritkán tapasztalható az a gyakorlat, hogy megpróbálják a lehető legkorábban termékenyíteni az állatokat, és/vagy függetlenül az elléstől eltelt időtől a „jól üzekedő” teheneket berakják. Az esetenként akár 40 naposnak (vagy még ez alatti...) választott ÖVI manapság már nem reális cél! Jól mutatja az ez ellen szóló érveket többek között a Dairy Cattle Reproduction Council's (DCRC) 2013-ban díjnyertes telepeinek gyakorlata (63rd Annual Round Table, Hoard's Dairyman, November 2013.) Ezek a farmok az Egyesült Államok legjobb szaporodásbiológiai teljesítményéért díjazott telepei, ahol az önkéntes várakozási idő legkevesebb 60, de nagy átlagban 70 nap (első ellésűeknél akár 80 nap). Emellett érvel az a tanulmány is (1. ábra), amely 19 telep viszonylatában vizsgál-

ta az első termékenyítés fertilitását. Ajánlása szerint a tehenek termékenyítését az ellés utáni 8. hét, azaz 56 nap előtt semmiképpen sem tanácsos elvégezni, mivel az előtt kb. fele akkora esély van a vemhesülésre.

Az előzőeket tovább bonyolítja a nagytejű holstein tehen esetében gyakran jelentkező késedelmes első ciklusba lendülés jelensége is. Kanadai kutatók 1341 állat, 18 különböző telepen történt vizsgálata során 19,5%-os átlagos acikliás rátát figyeltek meg az ellés utáni 46 és 60. nap között. Ez az arány több telepen is elérte, illetve meghaladta a 30%-ot is (2. ábra). Az aciklia ebben az esetben tényleges acikliát jelentett, azaz nem az ivarzási tünetek elmaradását (anösztrusz), hanem azt, hogy az állatok vérében mérhető progeszteron hormon szintje a ciklusos petefészek-működést jelző határérték alatt volt. Azaz az állatoknak átlagosan az ellést követő 53 napig nem volt ovulációjuk, így nem alakulhatott ki sárgatest sem a petefészükön. A megfelelő fogamzáshoz ugyanakkor legalább 2-3 lezajlott ciklusnak meg kell történnie, ilyenkor alakul ki ugyanis az ahhoz megfelelő nemi hormonok szintje. Természetesen az ábrán jelentős különbségek láthatók telepenként, ami azt jelzi, hogy milyen feltűnő eltéréseket okozhat a menedzsment okozta tartási-, takarmányozási tényezők és a tejtermelés színvonala. Ez is alátámasztja, hogy egyes telepeket egy-egy kiragadott szaporodásbiológiai adattal nem lehet összehasonlítani, hanem saját teljesítményéhez és lehetőségeihez kell azokat mérni.

2. ábra: Aciklia az ellés utáni időszakban telepenként

A fentiekből következik, hogy az önkéntes várakozási időt mindig az adott telepre jellemzően kell megállapítani, lehetőleg úgy, hogy az se túl rövid, se pedig túl hosszú ne legyen. Ennek meghatározásához egyrészt rendszeres szaporodásbiológiai vizsgálatot kell végezni az alkalmazott technológiától függően, akár ellés után 40-45 nap környékén (az involúció megfelelő lezajlásának ellenőrzése mellett) az esetleges acikliás tehenek előfordulásának, arányának mielőbbi felderítésére. Másodsorban a rendelkezésre álló statisztikai adatok elemzését is el kell végezni.

Hazai szerzőink

Ahhoz, hogy saját telepünkön következtetni tudjunk a megfelelő első termékenyítési protokollunk helyességére és beállítsuk a megfelelő önkéntes várakozási időt, sorrendben 3 adat elemzésére van szükség:

1) **Első termékenyítés fertilitása**
(minimum: 25%, optimum: 30%)

2) **Első termékenyítés átlagos napja**

3) **Az eredményes első termékenyítések átlagos napja**

Legideálisabb esetben ezeket a számokat az elsőborjas tehenek esetében külön is elemezhetjük, és állapíthatunk meg külön ÖVI-t, ugyanis ez egyes telepek esetében akár jelentős eltéréseket mutathat ebben a populációban. Szintén célszerű elemezni még az első termékenyítéskori tejtermelést is és a túl magas tejű, és/vagy túl gyenge kondíciójú teheneknél egyéb limitáló faktorokat is beépíteni a technológiába. Természetesen amennyiben bármelyik paraméter esetében kiugróan gyenge értékeket találunk, nem szabad elfeledkeznünk többek között az állatok energia-, fehérje-, és karotin ellátottságának ellenőrzéséről sem.

A korábban említett ellentmondás feloldására az ún. **termékenyítési arány** (az USA-ban heat detection rate: HDR, vagy service rate: SR) nevű mutató szolgál. Ez a hazánkban még sajnálatos módon el nem terjedt mérőszám azt mutatja meg, hogy a telepen termékenyíthető állapotban lévő tehenek közül, egy cikluson (azaz 21 napon) belül hány tehenet tudunk termékenyíteni. A mutató számolása során nem kalkulálnak az ÖVI-t még el nem ért, a selejt és értelemszerűen a vemhes tehenekkel. Ideális esetben 21 napon belül valamennyi állat ivarzik és termékenyítésre kerül, így az értéke 100% lehet. Természetesen, mivel az aciklia, anósztrusz, involúciós zavarok és egyéb technikai problémák miatt erre a hétköznapiakban nincsen lehetőség, az USA-ban átlago-

san 50% körül alakul. Hasznossága abban rejlik, hogy ellenőrizhetővé válik számunkra az, hogy a „termékenyíthető” populációban lévő ivarzők felderítése (ciklusban lévő tehenek indítása) és termékenyítése időben megtörténik. Ez az adat szolgálhat a későbbiekben részletezésre kerülő és szintén fontos paraméter, a vemhességi arány (pregnancy rate: PR) kiszámolására is.

Mindezek ismeretében elengedhetetlennek látom a rendszeres korai ciklusdiagnosztikai vizsgálatok szakszerű elvégzését, ennek során a kóros eseteknél pontos diagnózis felállítását, és a telepre szabott adekvát kezelési program kidolgozását. Meggyőződésem ugyanis, hogy a megfelelő első termékenyítés menedzsmenttel (ciklusdiagnosztika és involúciós problémák kiszűrése, az ÖVI pontos megállapítása), valamint a termékenyített és újratermékenyítendő állatok szoros nyomon követésével sokkal nagyobb és gazdaságilag is kedvezőbb eredményeket tudunk elérni a reprodukciós teljesítmény szintjén, mint önmagában a korai vemhességvizsgálatra szorító ultrahangos vizsgálatokkal, és általános kezelési protokollok alkalmazásával. Az „ultrahangozás” ugyanis kétségtelenül fontos és hasznos kiegészítő vizsgálati módszer, de szokványos alkalmazása csupán a már termékenyített állatokra szorítkozik. Az általános szinkronizálási programok esetében pedig utalnék a korábbi cikkemben leírtakra.

Jól tudom, hogy a telepek egyik legfontosabb célja a két ellés közötti idő csökkentése, de egy határon túl az már csak egyéb oldalról megvalósuló gazdasági veszteségek árán (pl. többlet gyógyszerköltség és munkaráfordítás, fertilitás romlása) valósítható meg. Mindenkit buzdítanék a megfelelő egyensúly és önkontroll betartására, főleg az első termékenyítések alkalmával. Gondolkodjunk együtt!

Melavite

Melasz alapú, folyékony takarmány kiegészítők minden állatfaj számára

MELAVITE - SG - MVU - MVH - GLICERIN BENDŐSTARTER - ENERGY SYRUP MELABIND

Partnereink számára kiadagoló technológiát biztosítunk, valamint pontos és kiszámítható kiszállítást!

Területi képviselőink:

Szaktanácsadó, Pest megye: Baranyi Szaboles +36 70 9400 289

Észak-Dunántúl: Varga Miklós +36 70 9400 258

Dél-Dunántúl: Kiss Csaba +36 70 9400 272

Észak-Magyarország: Hadházy Péter +36 70 938 1511

Dél-Kelet Magyarország: Szabó Tibor +36 70 333 1804

Argos-F Kft. H-7400 Kaposvár, Tánacsics M. u. 49.

www.argosfgroup.com